

és també occità (TdF).

L'usar-lo per denominar tants objectes i coses vans i buits de dins, condueix en fi el mot a designar aqueixa darrera idea: Fraga +*bòfio* 'buit' (BDC IV, 39), aran. *bùhò*, -lo, bearn. *bouhòlo*, *bouharòc*, *bouhòlo* (Palay I, s. v.; II, 651), roergat *nouze büharèco* «noix vides» (Schüle, VRom. II, 261). A la V. d'Àneu *nou bufoca* «nuez sin carne, vacía» (Pol, p. 11); i amb lleu trasllat d'idees +*bufallut* «botagado» (DBal.), tort. *bufalenc* 'bla, fofó' (AlcM).

Sense perdre la noció que ací hi ha també contacte (secundari si bé és difícil d'assegurar en quin sentit ho és) amb BÒFIA, escau ací de posar (tenint en compte la variant vocàlica del cast. *bofe-bofar* i de l'oc. *bouhà*): val. *bòfega* 'flemó' (MGadea, Vocab. en seccions, p. 46), maestr. *bòfega* (o *bòssega*) 'tumor a la galta' (Ga. Girona, Voc., p. 80), civ. «*bòfuga*: ampolla en la piel» (PzCabrero); amb el verb derivat: «el sol escalda i *bofega*; / d'uns penyals a l'arrecer / el llogaret s'arplega», Guasp (IdOr. IX, 91); «qui no va a missa, que's *bofògui* es mortus (resant)», Camps Mercadal, *Folk. Menorq.*, 320 (mot men. que AlcM grafia *bufogar*,⁵ la -o- interna es deu a l'assimilació normal cat., inútil admetre infl. de *foc*, sense raó semàntica); en fi, amb prefix 'engreixar o embotornar': «fa massa anys que ens hem desvesat a Catalunya de contemplar les coses des del punt de vista de l'acció; i les nostres obres estan +*embofegades* per l'exuberància d'una mena de teixit adipós del pensament», PCoromines, *Revisió de valors del S. XIX*, p. 10 «la cara *embofegada* i groga --- amb una grogor lluent, com greix de gallina», Ruyra (O. C., p. 100) el DBal. ho dona amb lleu variant de sentit i deformat per una metàtesi vulgar en *embofugat* «huélfago; enfermedad de ahogado que padecen las bestias de trabajo, parecida al asma»; del qual deriva *embofec* «ofec, respiració difícil» del Dfa. (a St. J. Abad, DAg.); el DOrt. escrivia *embofegar-se* amb o.

En un altre grup de mots es combinen i sumen les nocions de 'inflat (de galtes, de conceptes, de gestos)', d'on 'graciosament bellugadís' i 'va, buit de dins' (potser no sense algun eco més llunyà de la família de BEFA). Grup encapçalat per l'it. *buffone* 'foll, jòglar albardà' [Dante]; aquest també apareix en baix llatí en les disposicions d'un sínode de Salzberg, a. 1310, que fan segurament referència a l'ús italià (Du C.);⁶ el trobador narbonès Guiraut Riquier, el 1275, usa ja el mot en la seva *Declaratió* fundada en converses amb Alfons X i parlant als castellans (Mz. Pi., *Poesia Jugl.*, 15-16, cf. p. 33), si bé fent constar que és emprat «a l'ús de Lombardia», o sigui d'Itàlia, però en castellà el mot no apareix amb seguretat fins al S. XVII; altrament per a les dades castellanés i italianes, veg. Ang. Prati, s. v. *buffone* i els articles BUHONERO i BUFÓN del DCEC; en italià la família del mot és més frondosa i d'ell s'extragué *buffo* aplicat a un actor còmic (1750) i a tot home o cosa que fa riure, en particular obres teatrals [Algarotti, † 1764] o coses d'estil, valor amb el qual ha passat també la mar, amb usos tenyits d'italianisme [princ.

S. XIX, en cast., i la mateixa data val per al català, car no fou menys representat el gènere en el teatre barceloní de llavors: veg. Pere Coromines, O. C., 1131a, 1135, n. 31, 1176b, 1191, n. 3].

La paraula *buffone* ens vingué d'Itàlia. D'allà es prengué el cat. *bufó*, sempre poc usat, però ja documentat en el S. XV (DAg.); quasi s'hi confon *bufó* en el sentit d'home jactanciós, segurament d'ús més estès en terra val. i mall., però que és el sentit que sembla documentat en la dita proverbial que el DAg. cita en un text del S. XIV: «Déus te quart de pareit fesa e de hom de Manresa; de panera rodona e dona de Girona; de soquerrat d'Urgel e de *bufó* de Leyda»; i, en l'abstracte *bufonia*, a mj. S. XV («aquell foll continuant sa *bofonia*», Sentències Morals, CoDoACA XIII, 216): sumant-se aquesta acc. amb la de 'joglaresc, xavacà' deu ser la que figura en la cobla tòpica tradicional: «Mare de Déu del Tallat / --- a Espluga, prop de Poblet, allí on habiten los fraeres, / a la Guàrdia los *bufons*, que sempre fan *bufonades*, / a Montblanc són los sabuts ---» (Millà, *Romillo*, 390.9); es tracta de la Guàrdia dels Prats, al bell mig de la Conca de Barberà (i asseguruen que el mateix malnom s'aplica a d'altres pobles del Priorat i Garrigues); *bufonada*, *bufonesc* i *bufonament* [tots tres, 1803, Belv.].

Amb el mateix cos, i contingut no gaire diferent, el mot passà a aplicar-se al ca *bufó* o gos falder, sentit en el qual és específicament mallorquí [1834, JMBover, *Not. Isla Mallorca*, p. 27], però és probable que amb el mateix valor vagi existir també en el Princ., car no ho és menys que d'aquest sentit arrenqui principalment (pogueren confluir-hi altres corrents més directes des de la idea de 'bellugadís') l'adjectiu *bufó* equivalent dels fr. *mignon*, *joli*, angl. *cute*, *nice*, al. *niedlich*, *artig* [«mono, perpolitus», 1803, Belv.], que tot i haver restat estrany fins als nostres temps al val. i el mall., s'ha convertit en un dels adj. essencials i d'ús més quotidià en la llengua general: «y és que té un cos més *bufó* / que un canti de Vilafranca», Pitarrà (*Ous del Dia en Singlòis Po.*, p. 248); «y en les vetlles vinga fer robeta ben *bufona*», Noller, *La Papallona*, «ay senyoreta, ja veurà quin pis més menut; però *bufó*, molt *bufonet*», N. Oller, *Notes de color*, p. 53; «un pomellet que donya Pomposa diria que és *bufonissim*», Noller, *Pilar Prim*, p. 77; el passatge de Pons i Massaveu: «lo menut roncava com una juguina de manxeta; i que *bufó!*» (*Trescant per les serres*, p. 31) ens orienta cap a l'origen semàntic identificat més amunt.

Un mot paral·lel, a les Illes, és *bufarell* [1858, DAmen.]: «una fadrina de ses més *bufarelles*», AMALcover; «quines galtes més *bufarelles* té aquest infant» (AlcM), que si bé significa pròpiament 'bufó, graciós' (DAg.), «gallardo, airosos» (DAmen.), també es refereix a la inflorescència; com el rodanès *boufarèu* i llgd. *bufarel*, TdF («ange *boufarèu* / que *boufo* li gavèu», «caro *boufarelo*», «face *boursouffléen*», «joufflu, *bouffants*», ço que ens enllaça amb la *nou bufoca*, *buhareco*, que ja he comentat més amunt, car també en provençal es diu *nose boufarelo*); però que acaba per significar